

Distopik Romanlarda Yiyeceğin Kullanımı: Açlık Oyunları Serisi, Maddaddam Üçlemesi ve Sineklerin Tanrısı

Perception of Food in Dystopic Novels: The Hunger Games, Maddaddam Trilogy and Lord of the Flies

Fatma KOÇ¹, Esra YAŞAR²

DOI: 10.59445/ijephss.1330939

Atf / Cite: Koç, F., Yaşar, E. (2023). Distopik romanlarda yiyeceğin kullanımı: Açlık oyunları serisi, Maddaddam üçlemesi ve Sineklerin Tanrısı, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 6(4), 337-345, <https://doi.org/10.59445/ijephss.1330939>

Derleme / Review

Makale İlk Gönderim Tarihi / Recieved (First): 21.07.2023

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 05.10.2023

Lisans Bilgisi / License Information: Bu çalışma, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır. / *This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).*

İntihal Kontrolü / Plagiarism Checks: Bu çalışma, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / *This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.*

Özet

Bu çalışmada, edebi bir tür olan distopik romanlarda yemek ve beslenme öğelerinin nasıl kullanıldığı incelenmektedir. Distopya türü, toplumun karanlık bir gelecekte baskıcı bir rejim veya çevresel felaketler tarafından yönetildiği kurgusal dünyalarda geçen hikayeleri ifade etmektedir. Bu romanlarda yemek ve beslenme otorite, sınırlama ve bireysel özgürlük gibi önemli öğelerin bir parçası olarak kullanılmaktadır. Distopyalarda, yemek genellikle sınırlı ve kısıtlıdır. Romanlardaki otoriter rejimler, yiyecek tedarikini elde tutarak halkı kontrol etmeye çalışmakta ve dağıtım merkezleri gibi yöntemlerle insanların besin alımlarını düzenlemektedir. Bu durum, halkın açlıkla mücadele ettiği ve temel ihtiyaçlarını karşılamak için kaynaklarını paylaşmak zorunda kaldığı bir toplum yaratılmasına neden olmaktadır. Distopik romanlarda yemek aynı zamanda toplumun sosyal ve kültürel yönlerini de etkilemektedir. Bir araya gelmek, sınırlı kaynakları paylaşmak ve dayanışma içinde yaşamak, insanların baskıcı koşullarda birbirlerine destek olmasını sağlamaktadır. Ancak bu durum, bireysel ifadeyi ve farklı lezzetleri yok etmektedir. Distopik romanlarda, karakterlerin yiyecek tüketimi üzerinden toplumsal bağlarını ve kişiliklerini nasıl korudukları veya kaybettikleri anlatılmaktadır. Çalışmada, Açlık Oyunları serisi, MaddAddam üçlemesi ve Sineklerin Tanrısı romanlarında vurgulanan yiyecek, su ve diğer temel ihtiyaçların sınırlılığı, çevresel felaketler ve totaliter yönetimin toplum üzerindeki etkisi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Distopya, Yemek, Sineklerin Tanrısı, MaddAddam Üçlemesi, Açlık Oyunları Serisi.

Abstract

In this study, it is examined how food and nutrition elements are used in dystopian novels, which is a literary genre. The dystopian genre refers to stories set in fictional worlds where society is ruled by an oppressive regime or environmental disasters in a dark future. In these novels, food and nutrition are used as part of important elements such as authority, limitation and individual freedom. In dystopias, food is often limited and restricted. Authoritarian regimes in novel try to control the people by keeping the food supply and regulate people's food intake through methods such as distribution centers. This creates a society where the people struggle with hunger and have to share their basic needs. In dystopian novels, food also affects the social and cultural aspects of society. Coming together, sharing limited resources and living in solidarity enables people to support each other in oppressive conditions. However, this situation destroys individual expression and different flavors. In dystopian novels, it is told how the characters maintain or lose their social ties and personalities through food consumption. In this study, it will be examined the limitations of food, water and other basic needs, environmental disasters and the impact of totalitarian government on society, which are emphasized in the Hunger Games series, MaddAddam Trilogy and Lord of the Flies novels.

Keywords: Dystopia, Food, Lord of the Flies, MaddAddam Trilogy, Hunger Games Series.

¹ **Sorumlu Yazar / Corresponding Author,** Lecturer, Siirt University, Social Sciences Vocational High School, Department of Hotel, Restaurant and Services, fatma.koc@siirt.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2500-8028.

² Lecturer, Siirt University, Social Sciences Vocational High School, Department of Administration and Organization, esra.yasar@siirt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6981-5430.

1. Giriş

Ütopya terimi, iki Yunanca kelime olan hiçbir yer anlamında ‘*outopia*’ ile iyi bir yer anlamında ‘*eutopia*’ kelimelerinin birleştirilmesi sonucu 16. yy başlarında Sir Thomas More tarafından türetilmiştir. More bu kelimelerin birleşiminde, var olamayacak ancak insanın var olmasını arzu ettiği bir yaşam kavramını tasvir etmiştir (Ferns, 1999: 2).

20. yüzyıl boyunca, ütopya kavramı önceki dönemlerdeki iyimser yaklaşımlardan uzaklaşarak, karamsar bir geleceğin tasavvurunu ve çağdaş topluma yönelik bir eleştiri biçimini benimseyen anti-ütopya anlayışına dönüşmüştür. Bu dönüşüm, yeni bir edebi tür olan ‘distopya’ kavramının doğmasına yol açmıştır. Bu anti-ütopik eserler, o dönemin toplumsal atmosferinin hayal kırıklığını, acıyı, korkuyu, terörü, bunalımı ve üzüntüyü ele almıştır. Ayrıca, çağdaş toplumun işlevsizliğini yansıtarak, kasvetli bir uygarlığın olumsuz portresini çizmiştir. Bu tür eserler mevcut toplumsal koşulların eleştirisini sunmuştur (Booker, 1994: 29).

Edebî bir tür olarak distopya, kurgusal dünyayı veya toplumu anlatan yazılı eserdir. Distopya olumsuz, karanlık ve baskıcı bir toplum veya gelecek vizyonunu tasvir etmektedir. Bu tür eserlerde genellikle otoriter bir hükümet, ahlakın çökmesi, bireysel özgürlüklerin kısıtlanması, toplumsal adaletsizlik veya teknolojinin kontrolsüz kullanımı gibi konular vurgulanmaktadır. Distopik eserlerde; ‘Şu anda içinde yaşadığımız dünya yok olsaydı ne olurdu?’, ‘Ya geleceğimizle ilgili en kötü korkularımız gerçek olursa?’ gibi sorulara cevap olabilecek nitelikte, felakete sonuçlanabilecek bir gelecek resmedilmektedir. Bir eserin distopik olup olmadığını belirlemek için okuyucunun başkahraman ile özdeşleşme veya empati kurma deneyimi dikkate alınmaktadır (Varsam, 2003:205). Bir distopik eserde, başkahraman genellikle toplumdaki sorunlara, baskılara veya zorluklara maruz kalan bir karakterdir. Okuyucu, başkahramanın gözünden dünyayı görmekte, onun deneyimlerini paylaşmakta ve hislerini yaşamaktadır.

Distopyalarda sıklıkla olan şey, bedenin yaşadığı yoksunluklar nedeniyle içinde bulunduğu durumu, yaşam koşullarının ve yaşamın kendisinin istikrarsızlığını ortaya çıkarmasıdır. George Orwell tarafından 1949 yılında kaleme alınan *1984* romanında Winston'ın zayıflamış vücudu, küçük ve zayıf olarak tanımlanmakta ve basit bedensel hareketleri yapamamaktadır. Romanın ana karakteri etrafındaki tüm vücutların bir tür sorununun olduğunu ve bazı bedenlerin ‘böceğe benzediğini’ aktarmaktadır (Orwell, 1978: 59). Vücutların işaret ettiği şey, bu bireylerin insanlıktan çıkarılmasıdır, bu da doğrudan maruz kaldıkları kısıtlamalar (örneğin yiyecek kartı, partinin karakterlerin hayatlarının tüm yönlerini sürekli izlemesi ve tüm yönleriyle tam kontrolü sağlaması) ile ilgilidir.

Popüler distopik romanlarda beden, okuyucuyu tasvir edilen dünyanın sapkınlığı konusunda uyarıcı işlevine de sahiptir. *Açlık Oyunları* serisinde, kahramanın çocukluk döneminde neredeyse ölümüne neden olan kir, hastalık ve açlık, aynı zamanda nüfusun genel çaresizliği sabit unsurlardır. Sefaletin çok ayrıntılı tasvirleri üzerinde durmasa da Katniss karakterinin bazı kızların yoksulluk nedeniyle fuhuşa götürüldüğünü açıklarken, birçok düşünce ve hatırası çevresindeki insanların tehlikeli koşullarını gözler önüne sermektedir (Uff, 2018).

2. Distopik Romanlarda Yiyecek

Biyolojik ve sembolik olarak kabul edilen yemek yeme eylemi, distopik yazarların sıklıkla başvurduğu bir malzemedir. Yemek, belirli durumlar için çok önemli bir işaret görevi görmekte ve belirli bir yaşam biçiminin veya toplumsal işlevlerin doğrudan gösterilmek yerine vurgulanmasını sağlamaktadır. Bu nedenle Barthes'a (Barthes, 1997: 33) göre yemek, kendi amaçlarının ötesinde gelişen, diğer davranışların yerini alan, özetleyen ve işaret eden bir davranıştır. Bu davranışlar günlük hayatta düzenli olarak yapılan çalışmak, spor yapmak, yemek yemek, dinlenmek vb. basit aktivitelerdir. Yemek, temel bir kültürel sembol ve metafor olarak sadece beslenmeyi ifade etmekle kalmaz, aynı

zamanda kullanıldığı bağlama göre anlamını şekillendiren bir kavramdır. Bu nedenle gıda, bir sistem içinde bir eylemi veya kavramı ifade ettiğinde, toplum yemek yoluyla iletişim kurmaktadır (Barthes, 1997: 30). Çoğu distopik yazar, "fikirleri, duyguları iletmek ve hatta içgüdüsel tepkileri ortaya çıkarmak ve izleyicinin inançsızlığı bir kenara bırakıp olay örgüsüne kapılmasına yardımcı olmak için" 'yiycek' imajını kullanmaktadır (Parasecolli, 2008:66).

Distopik eserler sunan yazarlar, yiyecek imgesini ustalıkla kullanarak toplumsal eleştirilerde bulunurken, karakterlerin yaşadığı dünyayı ve bu dünyanın baskılarına karşı verdikleri mücadeleyi daha etkileyici bir şekilde anlatmaktadır. Yiyecek, kıtlık veya bolluk, güç ve kontrol araçları olarak sembolik bir rol oynamakta ve romanın derinlik kazanmasını sağlamaktadır.

2.1. Açlık Oyunları Serisi (The Hunger Games Series)

Suzanne Collins'in *Açlık Oyunları (The Hunger Games)* serisi, distopik bir Amerika'nın geleceğini, yiyecek kavramını yokluk ve bolluk simgesi olarak kullanan genç yetişkin roman serisidir. İlk kitap olan *Açlık Oyunları (The Hunger Games)*, Panem adlı totaliter bir devlette geçmektedir. Her yıl düzenlenen Açlık Oyunları'nda, Katniss Everdeen, Plutarch Heavensbee ve Peeta Mellark gibi gençler ölümle sonuçlanabilen bir yarışmaya katılmaktadır. İkinci kitap *Ateşi Yakalamak (Catching Fire)* ise Açlık Oyunları'nı kazandıktan sonra Katniss ve Peeta'nın devletin dikkatini çekmesini ele almaktadır. Devlet, Katniss ve Peeta karakterlerini tehdit etmek ve toplumsal ayaklanmayı bastırmak için yeni bir Açlık Oyunları düzenlemektedir. Üçüncü kitap *Alaycı Kuş (Mockingjay)* Panem'de bir devrim başlamasını ve Katniss karakterinin devrimin sembolü haline gelmesini ele almaktadır. Bu kitap, devrimin yükselişini ve sonuçlarını anlatmaktadır.

Roman karakterlerinin yiyecek ile ilgili söylemlerde bulunması ve yiyecek kelime dağarcığını kullanması, karakterlerin toplumla ilgili kendi siyasi, kültürel ve kişisel anlayışlarına mecazi olarak atıfta bulunmaktadır. Bu durum, yiyecek imgesinin açlıkla mücadele eden bölgelerdeki insanlar için güçlü bir motivasyon kaynağı olarak kabul edilmesine neden olmaktadır. *Açlık Oyunları (The Hunger Games)* dünyasında Capitol sakinleri kendilerine yiyecek getiren karmaşık ağın bir parçasıdır ve okuyucu tarafından bu durum fark edilmemektedir (Wilk, 2009: 127). Adını Latince'de 'ekmek ve sirkler' anlamına gelen '*panem et circenses*' ifadesinden alan Panem, yaşayan bir metabolizma gibi yansıtılmaktadır. Bu vücudun beyni ve sinir sistemi olan Capitol şehri, diğer tüm organları -12 bölgeyi-kontrol ederken, bölgelerin tüm enerjisini ve kanını toplamakta ve emmektedir (Wilk, 2009: 127).

Capitol'ün özgür vatandaşları, mahallelerden gelen ürünlerle sağlanan gıda tedarik zinciri sayesinde lüks bir hayat yaşamaktadır. Tüm mahalleler, Capitol'ün acımasız yönetiminden mustarıptır ve ülkede siyasete ilişkin herhangi bir yetkiye sahip değildir. Bu nitelikler ile Panem'de yaşayan halkın aç, vahşi bir canavar gibi olduğu ve 12 mahallenin bu açlığın giderilmesi için çaba sarf ettiği sembolize edilmektedir. Panem'de her semt yiyecek eksikliğini giderirken; ürettikleri özel ürünlerle kendi varlıklarını ortaya koymaya çalışmaktadır. Her bölge, Kongre Binası'na farklı malzemeler göndermekle yükümlüdür; örneğin, 12. bölge kömür üretirken, 4. bölge ise balık avlamaktadır (Peksoy, 2014: 80).

Mahalleler, Capitol'ün oburluğunu tatmin etmek için yaşayan bir varlığın organlarına atıfta bulunmaktadır. Herhangi bir organın tüm vücudun sağlığı için yararsız veya tehlikeli olduğu kanıtlanırsa, cerrahî bir operasyonla kesilmelidir. Başlangıçta Panem'de on üç mahallenin olması, savaş sırasında, 13. bölgenin sıkıntıya neden olması ve Kongre Binası tarafından yıkılması bu durumun örnekleridir. Plutarch Heavensbee *Alaycı Kuş (Mockingjay)* kitabında "panem et circenses" ifadesinin tarihine değinirken "insanların tok karınlar ve eğlence karşılığında siyasi sorumluluklarından ve dolayısıyla güçlerinden vazgeçtiklerini" dile getirmektedir (Peksoy, 2014: 80).

Despain (2012: 71), Levenstein'dan alıntı yaparak, Kongre Binası'ndaki vatandaşların yemekle olan ilişkisinin, birçok Amerikalının yemekle olan ilişkisiyle karşılaştırılabileceğini belirtir ve yiyecek miktarının fazla olmasına rağmen yiyeceğe sahip olmanın imkânsız olduğundan bahseder. Yiyecek bolluğu normal kabul edilen bir durumdur ve günlük yaşamda çoğunlukla göz ardı edilmektedir. İnsanlar yiyecek için mücadele etmek zorunda olmadıklarında, yiyecek sadece beslenme amacıyla sınırlı kalmaz, başka değerler kazanır. Collins yiyecekleri gerçek niteliği dışında değerlendirerek siyasi güç aracı olarak kullanmaktadır (Despain, 2012: 71).

Yiyecek, Panem gibi distopik bir dünyada çok az insan için yeterli miktarda bulunmaktadır. Ancak, Batı dünyasında, özellikle Capitol gibi bölgelerde, yiyecek sadece bir besin maddesi olarak değil, zevklerini tatmin etmek ve keyif almak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu bölgelerdeki insanlar ihtiyaçlarından fazla yiyeceğe sahip olduğu için yiyecek israfı da yaygın bir durumdur (Frankel, 2012: 50).

Az yemek açlığa ve hareketsizliğe neden olurken, çok yemek insanı dikkatsizliğe ve ıstıraba sürüklemektedir. Distopik romanlarda devlet halka ihtiyacı olanı, yiyecek ve eğlenciyi sağladığı süreç, başka hiçbir şeyin düşünülmesine gerek yoktur çünkü düşünmek devletin işidir. Bu, Capitol vatandaşlarının siyasetten veya altlarında gördükleri mahallelerin kaderinden çok, yiyecekleri ve eğlenceleri ile ilgilenmelerine neden olur (Pavlik, 2012: 33).

Yiyeceklerin ortaya çıkması Capitol halkının görünüşlerine, makyajlarına, dövmelelerine ve saç renklerine olan takıntılarını artırmıştır. Trende, partide ve Zafer Turları sırasında mahallelerde servis edilen yemekler o kadar cömertçe dekore edilmiştir ki, yemeğin kendisi gerçek dışı görünmektedir. "İnci gibi beyaz taneciklerden oluşan bir yatağın üzerine kremalı bir sosta pişirilmiş tavuk ve portakal parçaları, küçük yeşil bezelye ve soğanlar, çiçek şeklinde rulolar" ve " yabani pirinç yatağında yumuşak kuzu parçaları ve kuru erik" (Collins, 2011: 50-84) gibi gerçekliği sorgulanan yiyecekler, mıntıklarda açlık çeken bölge insanına uygun değildir. Burada yemek, vatandaşlara göre dinî bir kurban etme ritüeli veya dinî bağlamda tanrıları memnun etmek için sunulan kutsal bir yemek şeklini almaktadır. Despain (2012), "Capitol'deki tüm yiyeceklerin, mahallelerdeki yoksullaştırılmış ihtiyaçla sembolik olarak alay ettiğini ve yöneticilerin şövalye tavrını sergilediğini" ileri sürmektedir.

Açlık Oyunları (The Hunger Games) serisinin temel temalarından biri, baskın Capitol halkının ihtiyacı ve israfı simgelediği, Panem'in diğer bölgelerinde insanların açlıkla ve yetersizlikle mücadele ettiği, karakterlerin hayatta kalmalarına yardımcı olduğu gerçeğidir. Capitol halkı, Açlık Oyunları'nı bir gösteri olarak görmekte ve bu oyunlarda yiyecekler büyük bir rol oynamaktadır. Katılımcılar için sunulan yiyeceklerin çeşitliliği, Capitol'ün zevklerinin bir göstergesidir. Yiyecek bu zıtlığı vurgulamakta, gösterişi, toplumsal eşitsizliği ve dayanışmayı göstermektedir.

2.2. MaddAddam Üçlemesi (The MaddAddam Trilogy)

Margaret Atwood'un *Oryx and Crake* (2003), *The Year of the Flood* (2009) ve *MaddAddam* (2013) üçlemesinde ölümcül bir virüsün insanlığı neredeyse yok etmesinden sonra gerçekleşen bir kıyametin kapsamlı bir distopyası sunulmaktadır. Roman distopik evrende iklim değişikliğinin sonuçlarına, gıda üretiminde ve tüketiminde oluşabilecek potansiyel problemlere yer vermektedir (Goodbody ve Johns-Putra 2019: 229; Botelho, 2019). *MaddAddam* üçlemesinde Atwood (2005: 286), dikkatini daha yakın tarihteki endişelerinden bazalarına çevirmektedir. Önceki romanlarından farklı olarak üçlemede biyoteknolojinin gelişimi ve ondan nasıl yararlanılacağı gibi konular da dahil olmak üzere bilime ve etkilerine daha güçlü bir vurgu yapılmaktadır. Yazara göre, teknoloji ne kadar yüksek olursa olsun, Homosapiens özünde on binlerce yıldır olduğu şeyi, aynı duyguları, aynı meşguliyetleri devam ettirmektedir.

İklim değişikliğinin getirdiği çevresel çöküş nedeniyle gıda kıtlığı, *MaddAddam* üçlemesinin kurgusal dünyasında gözle görülmekte ve okuyucu tarafından gerçek bir tehdit olarak algılanmaktadır. Üçleme romanda insanın hayatta kalması için gerekli olan yiyeceğin sembolizmi ve gıdanın güç olarak kontrolü gösterilmektedir (Lioniello 2016). *MaddAddam* üçlemesi birçok yiyecek tüketimi ve beslenme örneği içermektedir.

Ana karakterler Debra Wain ve Penelope Jane Jones *MaddAddam* üçlemesinin tamamında yemeğin iç içe geçmiş doğasını vurgulamaktadır. Debra Wain ve Penelope Jane Jones yemeği “anlatıyı yapılandırmak ve karakterleri geliştirmek ve konumlandırmak için” kullanmaktadır (Atwood, 2013). Yemek -karakterlerin yiyebildikleri veya yemeyi seçtikleri- hem insanlık tarihindeki teknolojik ilerlemelerin bir belirtisi hem de aidiyetin belirleyici bir simgesi olarak işlenmektedir. Susan McHugh karakteri genetiği değiştirilmiş hayvanlardan elde edilen et tüketimi (yapay et) ile çevrecilik arasındaki bağlantıya odaklanmaktadır. Jovian Parry karakteri *Oryx and Crake* adlı kitapta, insanların ve hayvanların yenilebilirliği ile ilgili düşüncelerinde, ‘gerçek’ ve ‘doğal’ et yemenin hem doğal dünya ile yeniden bağlantı kurma şekli olarak görülebileceğini hem de boyun eğme/kabul etme hakkında bir açıklama olabileceğini belirtmektedir. Parry’e göre, insanlar doğal et yiyerek doğaya yakınlaşmış gibi hissetmekte ve kendilerini kontrol altında tutma arzularını tatmin etmektedir (Atwood, 2013). Et yemek insanların insan olmayanlar üzerinde egemenlik kurması, topluluklar ve türler arasındaki sınırları belirsizleştirme potansiyeline sahip karmaşık bir eylem olarak değerlendirilmektedir.

Doğal kaynaklı geleneksel yiyecekler ortadan kalktığı için, yiyecekler esas olarak teknolojinin yardımıyla üretilmektedir (Wain ve Jones 2018: 5). Yani, kendilerini koruyan teknolojik izolasyonlarda bile, iklim krizinin bazı türleri yok etmesi ve yeryüzünde meydana getirdiği olumsuz değişiklikler gibi insan yaşamı üzerinde etkileri vardır. Yas tutma evrelerinde ve telafisi olmayan kayıplarda keyif ve zevk için çikolata benzeri ürünler taklit edilmiştir. *MaddAddam*’ın kıyamet sonrası ortamından önceki zamanlara ait "gerçek" yemek nostaljisi, romanın eleştirel bir distopya olarak tanımlanabileceğini öne sürmektedir, çünkü "gerçek" yemek anıları bir "direniş, hayatta kalma ve umut" duygusuna sebep olmaktadır (Sousa Oliveira 2019:50). Güçlü şirketler tarafından istihdam edilen ve iyi korunan bölgelerde yaşayan zengin insan topluluğu Bileşikler (Compounds) teknolojik olarak geliştirilen "gerçek olmayan yiyecekler" üretmektedir. Bu, üretilen ‘gerçek olmayan yiyecekler’ ile beslenen varoş bölgesi Pleebland’daki fakir insanlar ile "gerçek yiyecek" tüketen insanlar arasındaki sınıf ayrımını da arttırmaktadır (Sousa Oliveira, 2019: 52).

Romancılar, eko-eleştirel konuları ön plana çıkarmak için, sözde bazı "sahte etler" gibi genetiği değiştirilmiş gıdaların tüketimini sık sık tiksinti ile ilişkilendirmiştir (McHugh 2010: 181). McHugh’ın belirttiği, üretilen üç farklı türde "sahte et" ve ürünlere gösterilen aşağılama tepkisi, *Oryx and Crake*’te, Glenn/Crake’in Jimmy’ye genetiğiyle oynanmış tavukların satıldığı "Yeni Tarım" bölümünü gösterdiği sahnede örneklendirilmektedir (Atwood 2003: 202). *MaddAddam* üçlemesinde Atwood, neden ve sonuç arasındaki bu tür bir bağı ortaya çıkarmak için yiyecekleri verimli bir şekilde kullanmaktadır. Bir Crake çocuğu olan Karasakal’a Susuz Tufandan önce insanların etik olmayan bir şekilde tüketim yaptığı ve kaos zamanında kötü insanların Oryx’in çocuklarını (hayvanları) yediği Toby tarafından açıklanmaktadır.

Üretim ve tüketim zincirindeki etik eksikliğiyle birlikte aşırı talep, Bileşikler bölgesinde yaşayan insanların içeriği şüpheli yiyecekler yemesine yol açmıştır. Bileşiklerin, teknolojik olarak manipüle edilmiş yiyecekleri, kendi olasılıklarını ve seçimlerini sorgulamadan, kökenlerine ve üretim etiğine karşı kör bir şekilde yediği; "Chickie Nobs" gibi hiçbir duyuşal özelliği olmayan ürünleri bile kabul ettiği ifade edilmektedir (Atwood, 2013: 92-149).

DiMarco (2005: 188), domuzlar insanlar için yedek organ kaynağı olarak hizmet etmek üzere yaratıldıklarından Jimmy'nin genetik olarak kendisine çok benzeyen yaratıklar yemekten hoşlanmadığını belirtmektedir. Sadece insan benzeri hayvanlar değil, aynı zamanda toplumun en zayıf üyeleri de vücutları hayvanlar tarafından yenebildiği için Pleebland'de yiyecek olma riskiyle karşı karşıyadır. Gecekondu mahallelerindeki yoksul çocuklar ise önce cinsel olarak sömürülmüş ve daha sonra çocukların bedenleri balıklara yedirilerek elden çıkarılmıştır. Pleebland'lı bazı savunmasız, ayrıcalıklardan yoksun kadınlar, cinsel sömürüye maruz kalmış ve daha sonra diğer insanlar tarafından yenilmiştir (Atwood, 2013; 2014: 176).

2.3. Sineklerin Tanrısı

William Golding'in 1954'te yayımlanan ilk romanı *Sineklerin Tanrısı*, İngiliz dilinin en çok okunan ve en çok beğenilen romanlarından biridir. Roman, uçak kazası sonrası ıssız adaya düşen ve hayatta kalan, demokratik ve medeni mikro toplum kurmak isteyen ancak sonunda vahşi mikro toplum yaratan bir grup İngiliz öğrenciyi ele almaktadır. Golding 2. Dünya Savaşı'nda şahit olduğu vahşetin etkisi ile *Sineklerin Tanrısı* kitabını yazmıştır. Bu kitap, insanın doğası ve içinden gelen kötülüğü sorgulamak için yazılmıştır.

Adada para birimi olarak etin kullanılması, gıda ve güç ilişkisi savaş zamanının Golding üzerindeki etkilerine yansıtılmaktadır (Olsen, 2000: 212). Meyve yemenin tembellikle eşanlamı olması ve iştahla et tüketiminin zenginlik ile sembolize edilmesi dikkat çekmektedir. Golding *Sineklerin Tanrısı* romanında yemeğin sosyal, kültürel ve politik önemini vurgulamaktadır.

Sineklerin Tanrısı, aralarında domuz avının özellikle öne çıktığı yemek tasvirleri içermektedir. Romanda domuz avı sahnelerine odaklanarak fiilleri üslup açısından karşılaştıran ve avcılarının farklı motivasyonlarını araştıran Xia Xiao (2003: 43) Golding'in roman kahramanlarının diğer karakterlere güç gösterisi yapmak amacıyla domuzları kestiğine, domuz etini kesme eylemini ise ikinci plana aldığına değinir.

Güzel hava, tatlı su ve kolay erişilebilir yiyecek kaynakları gibi hayatta kalmak için mükemmel maddi koşullar sağlayan ıssız bir adada yer alan bir mutfak ütopyası olarak ortaya çıkan romanda yemek çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu tecrit edilmiş bölge büyüleyici derecede güzel ve huzurlu bir ada gibi görünmektedir (Baker, 1965: 14). Çocuklar, meyve, yengeç, balık ve yaban domuzu gibi yiyeceklerin mevcudiyeti nedeniyle adayı tropik bir cennet olarak algılamaktadır. Ralph karakteri adayı "pembe bir pastanın üzerindeki krema" gibi algılamaktadır (Golding, 2001: 18).

Bu ortam çocuklara bir ütopya kurma fırsatı vermektedir. Ralph, seçilmiş bir lider olarak, özgürlük, demokrasi ve adalete dayalı bir mikro toplum kurmayı umarak her grup üyesinin refahıyla ilgilenir. Bazı çocuklar hindistancevizi kabukları kullanarak suyu taşımak ve depolamaktan, bazıları yangınla ilgilenmekten ve diğerleri barınak inşa etmekten sorumlu olacak şekilde ayrıntılı bir iş bölümü planı hazırlar. Bu noktada büyüleyici bir ütopya şekillenmiş benzemektedir. Bu ütopya, ekonomik kaynakları en kıt olan ve hayatta kalmaları geçimlik üretime bağlı olan halklar tarafından yaratılan ilkel komünizme veya kabile toplumuna çarpıcı şekilde benzemektedir (Sahlins, 1972'ten akt. Neale, 1973: 372-373).

Ancak hikâye ilerledikçe tipik romantik ada anlatısı özellikleri yavaş yavaş kaybolmakta ve ütopya bir distopyaya dönüşmektedir. Bu, "ütopyik kurgunun gerçeklerinden biri, distopik karşıtının kaçınılmaz olarak çağrılmasıdır" iddiasıyla örtüşmektedir McMahon'un (2016: 177). Golding, çocukların fiziksel ve psikolojik davranışlarının mevcut insan toplumunun ürünleri olduğunu ileri sürmektedir. Ada, hayatta kalmak için yiyecek ve diğer ihtiyaçları sağlamakta, ancak kısa süre sonra biri kurtarılmak isteyen Ralph liderliğindeki bir grup; diğeri ise Jack tarafından yönetilen evlerine

dönme hevesli olmayan, eğlence ve domuz avına düşkün iki taraf arasında çatışmalar çıkmasına engel olamamaktadır. (Xiao & Chen, 2022: 97).

Bu çatışmanın temel sebebi ateş ve ateşin kullanılmasıdır. Romanda çocuklar ateşi kıyafetleri kurutmak, geceleri ısınmak, vahşi hayvanları uzaklaştırmak, duman işaretleri yapmak ve domuz kızartmak için kullanır. Şenlik ateşi ise insanın toplum ve arkadaşlık arzusunu sembolize etmekte, ancak ateş aynı zamanda et kızartmak ve kişinin fiziksel dürtülerini tatmin etmek için bir araç olarak algılanmaktadır (Golding, 2001: 69). Romanda çocuklar için yiyecek, bilinmeyen canavara boyun eğme ve öngörülen kötülüğün yeri şeklinde domuzlara birden çok anlam verilmiştir. Romanda dişi domuz, doğanın içine doğan ve doğanın bir parçası olan kadınlık ve annelik bahsedilmiş tek yaratıktır. Ancak etle beslenmeye duyulan arzuyu tatmin etmek için oğlanlar tarafından katledilir (Golding, 2001: 119). Domuz doğadaki sonsuz ve güçlü yaşamı simgelerken, erkeklerin ise otorite ve üstünlüklerini kurmak ve göstermek amacıyla doğayı keşfettikleri ve dişilere zarar verdikleri ima edilir.

3. Sonuç

Ütopya kavramının karşıtı olarak kullanılan distopya kelimesi, başlangıçta ütopycıların başarısız olacağı görüşüne dayanmasıyla, bugün kullanılan bağlamda ise bireylerin baskı altında olması, özgürlüğün yok edilmesi, düşünme gücünün ellerinden alınması benzeri sebepler ile ironik bir anlam taşımaktadır. Eserlere baktığımız zaman da distopik dünyanın, ütopik dünyadan çok daha etkili olduğunu söylemek mümkün olmaktadır. Okuyucu, başkahramanın gözünden gelecek dünyayı görmektedir.

Distopik romanların, belirli toplumsal, siyasal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin ne gibi sonuçlar doğuracağını okuyucuya önceden haber vermesi açısından ürktücü bir yönü de vardır demek yanlış olmayacaktır. Margaret Atwood'un *MaddAddam* üçlemesinde yiyecek tasvirleri, distopik bir gelecekte gıda endüstrisinin, genetik mühendislik ve çevresel etkiler ile nasıl dönüştüğünü ve insanların doğa ile olan ilişkilerinin nasıl değiştiğini anlatmaktadır. Bu tasvirler, yiyeceğin temel yaşam kaynağı olmanın ötesinde, toplumun sürdürülebilir bir şekilde yaşamasını etkileyen semboldür. Distopik gelecekteki yiyecek ürünleri ve üretim yöntemleri, insanların çevrelerini nasıl etkilediğini ve insanlığın geleceğini nasıl şekillendirebileceğini düşündürmektedir.

Yemek, sıradan bir alışkanlık gibi görünmesine rağmen, birçok distopik eserde aslında baş kahraman rolündedir ve okuyucuya derin etki bırakan bir varlık olarak tasvir edilmektedir. Distopik romanlarda insanlığın temel ihtiyacı olan yemek, toplumun alt tabakasında yer alan vatandaşlar için mücadele edilen sembol haline gelmiştir. Siyaset ile ilişkilendirilen yemeğe ulaşma durumunun, *Açlık Oyunları* serisinde bahsi geçen durumu açıklamadaki gücü yadsınamayacaktır. Capitol şehri halkı siyasî gücü elinde bulundurup istedikleri gıdaya erişme imkânına sahipken; diğer bölgeler yemek için savaş vermekte ve onlar Capitol halkının yemek ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Distopik romanlarda yemek ve beslenme baskı, sınırlama, özgürlük, mücadele vb. toplumsal olaylar ile ilişkilendirmektedir. Yiyeceklerin sosyal ve kültürel bağlamda nasıl şekillendiği ve toplumun nasıl etkilendiği de distopik romanlarda ele alınan önemli bir konudur. William Golding'in *Sineklerin Tanrısı* kitabında yiyecek, adada mahsur kalan çocuklar için temel ihtiyaçtır ve insan doğasının yozlaşmasını sembolize eden önemli bir konuyu işaret etmektedir. Yiyecek, ada doğasının sunduğu kaynaklar, vahşi domuzlar ve 'Kanlı Baş' gibi semboller aracılığı ile temsil edilirken, açlık ve korku çocukların hayatta kalmak için verdikleri mücadelenin merkezindedir. Bu tasvirler, insanların primitif içgüdülerine ve savaşın yozlaştırıcı etkisine nasıl yenik düştüğünü göstermektedir.

Distopik romanlarda ortaya konulan devlet figürü düşünce gücünü elinde bulunduran bir mekanizmadır. Halkın ne zaman yemek yiyeceği, ne zaman kişisel aktivitelerini yapacağı devlet

tarafından kararlaştırılmaktadır. Hiçbir vatandaş, ne zaman yemek yiyeceğine kendisi karar veremez, hatta kendisi için düşünmesi bile yasaktır. Küçük ve savunmasız devletlerin yemeğe ulaşma ihtiyacının sömürge devletleri tarafından kararlaştırıldığı ve bu basit olayın doyumsuzlukla sonuçlanan bir düzene dönüştüğü görülmektedir. Tıpkı, Capitol şehrinin insanların diğer bölge insanlarına dayattığı düzen gibi. Bu noktada, dünya, geçmiş zamanlarda kaleme alınmış etkili bir distopya romanı haline bürünmüştür demek yanlış olmayacaktır.

Sonuç olarak yemek, insan yaşamını sürdürmesi için herhangi bir zorlukla karşılaşmadan erişebileceği temel ihtiyaç olmasına rağmen distopik romanlarda zenginlik, statü ve güç ile ilişkilendirilmektedir.

Çatışma Beyanı (Competing Interests)

Çalışmanın yazarları, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

The authors declare that they have no competing interests.

Destek ve Teşekkür (Fundings and Acknowledgment)

Çalışma, kamusal, özel, ticari nitelikte ya da kâr amacı gütmeyen herhangi bir kurumdan destek alınmadan hazırlanmıştır.

This research received no specific grant from any funding agency in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Etik Beyanı (Ethical Statement)

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Araştırmacıların Katkı Oranı (Authors' Contributions)

Bu makale yazarın kendi çabaları ve incelemeleri neticesinde oluşturulmuştur. Sorumlu yazar olarak Fatma KOÇ'un %60, Yazar olarak Esra YAŞAR'ın %40 çalışmaya katkısı olmuştur.

This article was created as a result of the author's own efforts and reviews. Fatma Koç's contributions is 60% as corresponding author and Esra Yaşar's contribution is 40% as co-author.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Atwood, M. (2003). 'Oryx and Crake', (pp.187-202-248), London: Bloomsbury.
- Atwood, M. (2005). 'Writing with Intent', (pp.286), New York: Carroll & Graff.
- Atwood, M. (2009; 2013). 'The Year of the Flood', London: Virago.
- Atwood, M. (2013; 2014). 'Maddaddam', (pp.176), New York: Anchor.
- Baker, J. R. (1965). 'William Golding: A Critical Study', New York: St Martin's Press.
- Barthes, R. (1997). 'Toward a Psychosociology of Contemporary Food Consumption', In C. Counihan and P. Van Esterik (Eds.), (pp.28-35), New York: Routledge.
- Botelho, T. (2019). 'What Will We Eat?', Utopian Foodways, (pp.33-48), U. Porto Press.
- Booker, M. K. (1994). 'The Dystopian Impulse in Modern Literature: Fiction as Social Criticism', (pp.15), Connecticut: Greenwood Press.

- Collins, S. (2011). 'The Hunger Games Trilogy', (pp.18-41-146), New York: Scholastic Published, ISBN: 978-0-439-02348-1.
- Despain, M. (2012). 'The Fine Reality of Hunger Satisfied', In M. F. Pharr Et Al. (Eds.), *Of Bread, Blood and The Hunger Games: Critical Essays on the Suzanne Collins Trilogy*, (pp.69-79), North Carolina: Mcfarland.
- Ferns, C. (1999). 'Narrating Utopia', (pp.2), Liverpool: Liverpool University Press.
- Frankel, V. E. (2012). 'Of Bread, Blood and the Hunger Games: Critical Essays On The Suzanne Collins Trilogy', In M. F. Pharr Et Al. (Eds.), (pp.49-58), North Carolina: Mcfarland.
- Golding, W. (2001). *Lord Of The Flies*. Westminster, London: Penguin Books.
- Goodbody, A., ve Johns-Putra, A. (2019). "The Rise of the Climate Change Novel", (pp. 229-45), In *Book: Climate and Literature*, Cambridge University Press.
- Lioniello, S. (2016). "The Food and Hunger Behind The Hunger Games." *Gastronomy, Culture, and the Arts: A Scholarly Exchange of Epic Portions*, Conference Proceedings.
- Mchugh, S. (2010). "Real Artificial: Tissue-Cultured Meat, Genetically Modified Farm Animals, and Fictions", *Configurations*, 18(1-2): 181-97. <https://doi.org/10.1353/con.2010.0006>
- McMahon, E. (2016). 'Islands, Identity and the Literary Imagination', Cambridge University: Anthem Press.
- Neale, W. C. (1973). Primitive affluence: Stone age economics, *Science*, 179(4071): 372-373. <https://doi.org/10.1126/science.179.4071.372>
- Olsen, K. (2000). 'Understanding Lord Of The Flies: A Student Casebook to Issues, Sources, And Historical Documents', London: Greenwood Press.
- Orwell, G. (1978). '1984'. 11.Ed. São Paulo: Companhia Ed. Nacional.
- Pavlik, A. (2012). 'Absolute Power Games', in M. F. Pharr Et Al. (Eds.), *Of Bread, Blood and The Hunger Games: Critical Essays on the Suzanne Collins Trilogy*, (pp.30-38), North Carolina: Mcfarland.
- Peksoy, E. (2014). Food as control in the hunger games trilogy, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 158: 79-84. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.12.036>.
- Sahlins, M. (1972). 'Stone Age Economics', Aldine-Atherton. <https://doi.org/10.4324/9780203715178>
- Sousa Oliveira, M. J. (2019). "Please, oh Snowman, What is Toast?: Memories and Nostalgia for Food in Margaret Atwood's *The Handmaid's Tale* and *Oryx and Crake*", (pp.49-58), In Botelho, Ramalhe Gomes and Reis, Porto: Porto Press.
- Uff, C. F. (2018). 'A Literatura Distópica Juvenil E O Papel Do Corpo. Circulação Tramas & Sentidos Na Literatura' (pp.4152-4163), ABRALIC Congresso Internacional.
- Varsam, M. (2003). 'Concrete Dystopia: Slavery and its Others. In: Baccolini, Raffaella; Moylan, Tom (Orgs.). *Dark Horizons: Science Fiction and the Dystopian Imagination* (pp. 203-224), New York: Routledge.
- Xiao Xia. (2003). 'Two kinds of human nature connotations in two island novels: A stylistic comparative analysis of the pig-hunting scenes in "Lord of the Flies" and "Coral Island"', *Journal Of Tianjin Foreign Studies University*, (1): 40-43.
- Xiao, M., ve Chen, H. (2022). Envisioning a 'good' utopia on a dystopian island: Culinary and cultural conflicts in *Lord of the Flies*, *Island Studies Journal*, 17(2): 91-108. DOI: 10.24043/isj.393
- Wain, D., ve Jones, P. J. (2018). "Food, Fear and Anxieties in Climate Change Fiction", *Text*, 51:1-13.
- Wilk, R. (2009). Urban life and systems of food metabolism, *Building Research & Information*, 38(1): 127-129. Doi:10.1080/09613210903138092.